

ЭНСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата — 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омул баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биридди норуот бэйэтин ураты майгыннаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

Максим, эйиэхэ мин кэпсиим!

«ЭНСИЭЛИ» ХАҤЫАТ М. К. АММОСОВ ТӨРӨӨБҮТЭ 100 СЫЛЫГАР АНАЛ ТАҤААРЫЫТА ТҮБЭ НЭҤИЛИЭГЭ

КИМ ДА УМНУЛЛУБАТ,
ТУОХ ДА УМНУЛЛУБАТ

ТҮБЭ НЭҤИЛИЭГИТТЭН СЭРИИГЭ СЫЛДЬЫБЫТ
БИИРГЭ ТӨРӨӨБҮТ БЫРААТТЫЛАР

Никоновтар:
Егор Софронович, 1904 сыллаахха төрөөбүт. 1941 сыллаахха сэриигэ барбыт, 1942 сыллаахха демобилизацияламмыт, «Үрүҥ-Күөл» колхозка үлэлээбит, кэлин 1968 с. өлбүт.
Филипп Софронович, 1941 сыллаахха сэриигэ барбыт, «Үрүҥ-Күөл» колхозка үлэлээбит.
Яков Софронович, 1941 сыллаахха сэриигэ барбыт. «Үрүҥ-Күөл» колхозка үлэлээбит.
Семен Федорович.
Петр Саввич.
Григорьевтар:
Гаврил Петрович, 1941 сыллаахха сэриигэ барбыт, «Чапаев» колхозка үлэлээбит.
Василий Петрович, 1942 сыллаахха сэриигэ барбыт, «Чапаев» колхозка сельсовет секретарынан үлэлээбит.

Гуляевтар:
Гаврил Иннокентьевич, 1941 сыллаахха сэриигэ барбыта. «Чапаев» колхозка үлэлээбит.
Михаил Иннокентьевич, 1942 сыллаахха сэриигэ барбыта. «Чапаев» колхозка үлэлээбит, налоговой инспектор.
Елисеевтар: «Билин» дьин сир хоту өттүгэр олорубут Петр уонна Даайа Елисеевтар уолаттара.
Николай Петрович I, 1941 сыллаахха сэриигэ барбыт. «Үрүҥ-Күөл» колхозка үлэлээбит.
Николай Петрович II, 1941 сыллаахха сэриигэ барбыт, «Үрүҥ-Күөл» колхозка биригэдьириинэн үлэлээбит.
Семен Петрович, 1941 сыллаахха сэриигэ барбыт, «Үрүҥ-Күөл» колхозка үлэлээбит.

Түбэ нэһилиэгэ урут бэрт улахан нэһилиэк эбитэ: Хайгыалаах, Бадам, Харыйаалаах, Куокуй, Чагы, Үрүҥ Күөл аҕатын уустарын дьин уучаастардаах этэ, 750 нэһилиэнньэлээх, 300-тэн тахса хаһаайыстыбалаах.
Октябрьскай революция кыайбытын кэинэ Совет былаһа олохтоммута, гражданскай сэриин сылларыгар ревкомнар салайбыттар. Ити 1918-24 сс. диэри кэмнэргэ буолбут, онтон кэлин Советтар талыллан салайбыттар.
1928 сыллаахха сир түнүгүгэ буолан баайдартан сирдэрин былдыаан дьадаҥыларга түгэппиттэр, кулактары эһии, туордаһын 1930 сылга тийээн түмүктэммит. Сүөһүлэрин-астарын былдыаан госуларствова биэрэн, бырааптарын быһан хамначыттары кытта тэнгэспиттэр.
Кулактары кылаас быһытынан эһингэ маҥнайгы тэриллит комсомоллар күүстээх оруолу ылбытара, комсомольскай тэрилтэ 1928 сыллаахтан тэриллит. Оно аҕыйах ахсааннаах киһи комсомол кэккэтигэр киирэн ол дьон советтарга көмөлөспүттэр.
Маҥнайгы колхоз 1931 сыллаахха ыам ыйыгар Чагы уучаастагар тэриллит. Ону тэнэ «Тыа-Арыы», «Хайгыалаах» дьин табаарыстыбалар 1932 сыллаахтан колхозка уларыйан барбытара, кэлин колхоз буолуоталаабытара.
1936 сыллаахха «Уйбаанка» уонна «Савва» дьин колхозтар холбоһон «Комин-

терн» колхоз буолан Көбөкөн нэһилиэгэр арахсыбытара. Харыйаалаах дьин сиргэ киннэммиттэрэ.
Түбэ, Хайгыалаах, Тыа Арыы, Крупская, Соморолоһор, Үрүҥ Күөл дьин колхозтар буолбуттара, биридин бэйэлэрэ 32, 34, 35-тии хаһаайыстыбалаах сүөһү иитиинэн, бурдугу ыһынан, балыктааһынынан, Верхоянскайга Эһэ Хайыа таһаҥас таһытынан дьарыктаналлара, колхозтар тэриллэхтэриттэн тутуу үлэтэ, сир солоһуна, оҥоһуота ытылыбыта.
1935 сылга 27 чилиннээх территориянай бөдөг комсомольскай тэрилтэ үөскээбитэ. Комсомольскай тэрилтэ колхозтары бөбөргөтүүгэ, стахановскай хамсааһыны тэрийсигэ, большевикты ыһылары, сир оҥоһуутун бэйэтин илиитигэр ылбыта. Секретарынан Гуляев Михаил Иннокентьевич дьин талыллан маннаабы комсомолы салайара.
Культурнай фронт үлэтэ күүскэ турбута, үөрбэ суоһу үөрэхтээһингэ, хотону дьыттен араары саамай күүстээх үлэтэ 1934-35 сылларга ытыллан 1936 сылга түмүктэммитэ. Оно бэрт элбэх ыччаттар ликбез учууталларынан үлэлээн киһини үксүн ааһар-суруйар оҥорбуттар.
Түбэ маҥнайгы оскуола 1929 сылга Тыа Арыыга аһылдыбыта. Дьяконова дьин учительница I кылааска оҥоруу үөрөппитэ. 1930 сыллаахха I-II кылаастаах оскуола билигин дьесад

УРУТ уонна БИЛИГИН

(урукку сарайдаах дьин) дьыттигэр аһыллыбыта. Учууталынан партия чилинэ Сидоров Афанасий Андреевич дьин Чурапчы киһитэ үөрөппитэ, нэһилиэккэ колхозу тэрийсигэ күннэртүүннэри үлэлиирэ. Билигин оскуола күүһүнэн колхозу тэрийсиппит.
Элбэх концертары көрдөрбүтүт, араас ыгырыылары оҥорорбут, колхозка чилиннэни кириэллэригэр төрөппүттэригин, аймах дьонорбутун агитациялаан походтарга сылдыарбыт. Туйгунук үөрэнэр этибит, олус ытыктыыр, таптыыр этибит. Арай саллаат командирьгар итинник сыһааннаһар ини. Олох мениктээбэт этибит, кыра да оскуола буоллар 47 оҥоруу тийэ үөрэнэ сылдыбыппыт. 4-с кылааска үөрэнэр дьылбытыгар учууталыбыт Иркутскай куоракка үөрэнэ барбыта. Бааһынай кыһа Мамонтова Матрена Петровна дьин үөрөппитэ. Ити 1932-33 сс. үөрэх сыла этэ. Кыра кылаастар ити сылга Хайгыалаахха баран үөрэммиттэрэ.
1933 үөрэх сылыгар билигин Намга ШКМ дьин оскуола баран үөрэммиттэрэ. Хомойуох иһин, үөрэнэ сырыттаһытына сэллик ыарылаах дьин врач Георгий По-

тапов оскуолаттан уһулларан эмкэ ыппыта. Онон сибээстэн нэһилиэккэр салайар үлэбэ киирбитим. 1938-42 сылга диэри ааһар балаһан сэбиэдиссэйинэн үлэлээбитим.
Чапаев уонна Крупская колхозтар холбоһоннор бөдөгсүйөн Чапаев аатынан колхоз буолан олодохторуна Аҕа дойдуга сэриигэ буолан маҥнайгы хомуурга 17 киһи барбыта. Онтон хас ыгырыы ахсын сыйа баран испиттэрэ, күүс-кыах өһүлэн хаалбыта. Аҕа дойдуга сэриитигэр анардас Түбэттэн 4 колхозтан 147 киһи армияга барбыта, онтон отуччаны кыайбат киһи дойдутугар араанна буолан кэлбиттэрэ, ордуктара сэриин толоонугар хаалбыттарын туһунан биллэриилэр кэлбиттэрэ.
1950 сыллаахха Чкалов колхоз Маймааҕа Коммуна Сэмэн колхозка холбоһон, Түбэттэн арахсан баран кэники Ворошилов аатынан колхозка Хатырыкка холбоспота.
Кэники «Тыа Арыы» колхоз Чапаевка холбоспота, онтон «Үрүҥ Күөл» колхоз Чапаевка холбоһон «Искра» аатынан колхоз буолбута. Ити 1955-56 сыллардаахха этилэр. (Бу сыл «Үрүҥ Күөл» колхоз чилиэттэрэ күргүөмнээн Түбэбэ көһөн киирбиттэрэ, үксүлэрэ сарайдаах дьыбэ дьукаах олорубуттара.

Үрүҥ Күөлтөн киирбиттэрэ: Никонов П. В., Павлов П. И. (Бүөтүрүмээн), Шарин П. П. (Боссоюкко), Никонов Е. С. (Быытта), Никонов Е. С. (Дьөгүөссэ), Никонов А. С. (Мыкыйа), Пестряков А. Л., Никонов С. Е., Лукавин (Чэһэ), Шарин С. А. у.о.д.а.). 1951-55 сылларга бары кэриэтэ Үрүҥ-Күөлтөн көһөн киирбиттэрэ.
1958 сылга Хатырыкка М. Аммосов аатынан колхозка холбоспуптут. Ити кэмгэ Көбөкөнтөн Коммунизм колхоз эмнэ М. Аммосовка холбоспота.
Территориальной комсомольскай тэрилтэ 1939 сыллаахха уурайан колхозтардаабы тэрилтэлэргэ уларытылыбыта, хас колхоз аайы маҥнайгы сүһөх тэрилтэлэр үөскээбиттэрэ.
Партийнай тэрилтэ маҥнай Чапаев аатынан колхозка 1950 сылтан тэриллиттэ уонна ити кэмгэ Үрүҥ-Күөлгэ эмнэ тэриллиттэ. Бу кэмгэ секретарынан Үрүҥ Күөл партийнай тэрилтэтигэр Елисеева дьин үлэлээбит.
Маҥнайгы электрическай уот Чапаев аатынан колхозка 1950 сыллаахха бэриллибитэ. 1970 сылтан 1975 сылга диэри э/станцияга Лукин Г. Н. үлэлээбитэ, высоковольтнай линия тардыллан 1975 сылтан куораттан хааччылыбыппыт.
Оскуола кэники таһаҕа дьыттигэр 1934 сылтан Куйтураҕа аһыллыбыта, онтон 1968 сылтан бөһүөлэккэ көспүтэ. 1968-70 сс. эргэ кулууп дьыттигэр билигин дьесад дьыттигэр үөрэммиттэрэ.
1970-71 үөрэх сылыгар 2 этахтаах оскуола тутууга бүтэн 8 кылаастаах оскуола базатыгар сана үөрэх сыла саҕаламмыта.
Маҥнайгы киһиэ Түбэбэ 1934 сылга көстүбүтэ. Онтон ыла илинэн эрийэн көрдөрөр динамолаах киһини кэрийэн көрдөрүү бэрээдэгинэн киһини ытыр буолбуттара, дьыгнээхтик стационар тэриллэн 1954 сылтан үлэлээбитэ. Киномеханиктарынан Парников Алексей, Пестряков Алексей үлэлээбиттэрэ, онтон 1976 сылтан Сивцев Е. Е. үлэлиир.
Маҥнайгы трактор Хайгыалаахха «Тыа Арыыга» эрдэ үлэлээбитэ, онтон Чапаевка 1950 сылтан үлэлиир. Колхоз 1956 сылга ЗИС-5 автомашинаны атыыласпыта уонна НАТИ тракторы 1954 сылга ылбыта. 1956 сылтан станция тутуллан үлэлээбитэ, маҥнай немецкэй мааркалаах дизель этэ, онтон ДТ-54 маркалаах дизелгэ уларытыбыта.
Телефон 1952 сыллаахха линията тардыллан үлэбэ киирбитэ, илиннэри эриллэрэ. Маҥнай Чкаловка Мэнгэниктээх дьин бөһүөлэккэ кэлбитэ.
Кэлин Хатырыктаабы АТС нөҥүө 3 телефон турбута. 1984 сылтан Түбэбэ бэйэтигэр 50 точкалаах АТС үлэбэ киирбитэ. Билигин 53 точкаба тийдэ.
Ахтыны 1989 с. сэттиннигэ исполком секретарынан үлэлээбит Р. Лукина оҥорбута.

Хаһаайыстыба ахсаана — 122	Сүөһү ахсаана — 619	Бааһынай хаһаайыстыбалар: — 4
Нэһилиэнньэ ахсаана, — 396	ол иһигэр ынаҕа — 169	«Тыа-Арыы»: сүөһүтэ — 25
ол иһигэр эр киһи — 208	сибиинньэ — 75	ол иһигэр ынах — 13
дьахтар — 188	сылгы — 152	сибиинньэ — 6
Оскуолаба киириэн иннинээби — 64	ол иһигэр биэ — 92	«Төрүт»: сүөһүтэ — 26
оҕо — 64	куурусса — 156	ол иһигэр ынах — 7
Оскуолаба үөрэнэр оҕо — 84	саһыл — 37	сибиинньэ — 2
Үрдүк, орто анал үөрэххэ — 20		сылгы — 2
үөрэнэр ыччат — 20		куурусса — 16
		кролик — 5
		саһыл — 5

МАКСИМ, ЭЙИЭХЭ МИН КЭПСИИМ!

ТҮБЭ НЭҢИЛИЭГЭ

Нэһилиэк тутаах тэрилтэлэрэ

ДЕТСАДТАРЫНАН КИЭН ТУТТАЛЛАР

Түбэ дьааһылатын нитээччигэ Дьяконова Лариса Ивановна идэтинэн 28 сүл үлэлээтэ. Хаартыскаба: Нитээччи Дьяконова Л. И. кырачааннары үөрэтэр.

Түбэ нэһилиэгин биһир кээн туттар, кэлбит дьонго-сэргэбэ көрдөрөр тэрилтэлэринэн улууска соботох типовой (мас да буоллар иһигэр ванналаах, туалеттаах, крантан уу сүүрэр) 35 миэстэлээх детсад буолар. Детсад сэбиэдиссэйинэн 1991 сылтан Пестрякова Надежда Афанасьевна таһаарыылаахтык үлэһини сүлдьэр. Детсад барыта 18 үлэһиттээх, ол иһигэр нитээччигэ 5. Оболор икки группа хайдыһаллар: среднэй уонна смешаннай. Подготовительнай группа сана ирдэбиллэринэн оболору ааҕарга үөрэтэллэр, 2—3 оҕо үчүгүйдик ааҕар буолбут. Нитээччилэр национальнай концепцияны олоххо киллэрингэ утумнаахтык үлэлээһэллэр. Төрөппүттэри мунһан дьааһыла оформлениытыттан саҕалаан сахалык мунугу сахалык сиэринэн-туомунан тутуһан оҕорбуттар. Детсад үлэһиттэрэ бары да опьттаах, оҕо систабыас, детсадтарын туһунан туох баар кыһамныларын ууран үлэһин дьон. Кини

най оскуола 1961 сыллаахха аһыллыбыта, онтон 1993 сыллаахха Түбэ оскуолаты орто оскуола аатын сүкпүтэ. Оскуола директорунан иккис сылын Дьяконова Варвара Игнатьевна, директору үөрэх чааһыгар солбуйааччынан эмиз иккис сылын Егорова Лидия Николаевна үлэһиниллэр. Иитэр үлэбэ директору солбуйааччынан Шарина Евдокия Ивановна магнайгы сылын үлэһинир. Оскуолаба барыта 36 үлэһит баар, онтон 24-дэ педагог. Психолог уонна социолог дьинэбэ төрөппүттэри кытта үлэбэ сүүн болҕомтолорун уураллар.

Үөрэнэр оҕо ахсаана 1994 сыллаахха 100 эбит буоллабына, быйыл аҕыйаан 84 буолбут. Оскуолаба математика учуутала суох буолан эрэин көрөр эбиттэр, 7-с кылааска дьылы анал идэтэ суох учуутал, онтон 7-тэн үөһэ физик үөрэтэллэр. 1996 сыллаахха оскуоланы 8 оҕо бүтэрбит, онтон 2 оҕо үрдүк, 2 анал орто үөрэххэ үөрэнэ сүлдьаллар. Анюта Федорова СГУ культурология факультетыгар кэтэхтэн, ону таһынан Ю. Платонов авторскай оскуолатыгар эстрадалык ырыаба үөрэнэр. Дьяконова Тина культурологияба эмиз кэтэхтэн үөрэнэр, 3 чыыпэртэн оскуолатыгар оҕо хамсааһыннын тэрийээччинэн үлэһинир. Шестакова Людa медицинскэй колледжка, Сивцева Муся ПУЗ-2 бухгалтер үөрэбэр, Драгунова Женя нис үөрэбэр үөрэнэллэр. Уоннааҕы оболор нэһилиэккэ үлэһини-хамсы сүлдьаллар, быйыл эмиз туттарса сүлдьаллар. Быйыл оскуоланы 13 оҕо үөрэнэн бүтэрдэ, бары

нан сибээстээн оскуолаба балайда үлэ барбыт, элбэх мероприятие ытыллыбыт. Аммосовка аналаах конференцияба 6 дакылаат аабыллыбыт, оболор Максим Кирович аймахтарын туһунан дакылаат оҕорбуттар, видеосюжеттар көрдөрүллүбүттэр. Аммосовскай аабыллар, кылаас чаастара, библиотечнай уруоктар, аһаҕас уруоктар, кинигэ быыстапка, чинчийэр үлэ, Аммосовка аналаах мунук онгоһуллубуттар. Алтынны ыйга поисковой үлэ, кулуупка улахан мероприятие, улахан конференция, сүл түмүгэр телевидениенан биэрин былааннааллар.

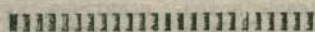
Оскуолаба үөрэх сылынан сибээстээн выпускниктары кытары үлэ быспакка ытыллар. Студеннары кытта көрсүһүү, оболору Дьокуускайга экскурсияба сыртынарнын буолуоталаабыттар. Оболор син онно-манна барыа-кэлиэ эбиттэр да оскуолаба транспорда суох буолан эрэин көрөр эбиттэр.

Түбэ оскуолаты кээн туттар үөрэнээччилэрдээх. 10 кылааһы бүтэрбит Григорьев Слава драмкурууоку бастык артыыһа, хаһыс да сылын учком, уолаттар кулууптары чилинэ. Оскуола биһир кээн туттар, активист үөрэнээччигэ Пестряков Тима (10 кылааһы бүтэрдэ) «Океан» лаабырга барар чыскэ тиксибитэ.

Рынок ыган атын оскуолабар курдук Түбэ орто оскуолаты бэйэтигэр хаһаайсытыба тэринэн эрэр, биһир ат, биһир биз, түөрт сибининнэ нитэн туруораллар, сир ылан оҕуруот аһын үүннэрэри сүлдьабыт дьин иһитиннэрдилэр.

Түбэ орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ, араас көрдөөх оонньууларга кытталлар.

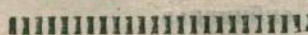

ОСКУОЛА

Быйыл Түбэ орто оскуолатын коллектива, оскуола таһыгар саха балабана музейы тутан бүтэрдэ. Манна үөрэнээччилэр сорох уруоктарга үөрэнэхтэрэ. Саха тылын уонна төрүт культура уруоктарын учуутала А. Л. Егоров оболору бу музейга үөрэттэбэ. Музей тутуутугар уонна оформлениытыгар курууоку салайааччыта Апаров Д. И. үгүс сыратын биэрдэ.

Хаартыскаба: Хаҕастан унга Түбэ орто оскуолатын директора Дьяконова Варвара Игнатьевна, нэһилиэк баһылыга Лукина Розалия Егоровна, саха тылын уонна төрүт культура уруогун учуутала Егоров А. Л., курууоку салайааччыта Апаров Дмитрий Ильич музей экспонаттарын көрөллөр.

Оскуола — нэһилиэк биһир Түбэбэ 1924 сыллаахха тутуу, убаастанар тэрилтэтэ, ыччаттары нитэн таһаарыыга, үөрэхтэһинигэ солбуллубат тэрилтэнэн буолар.

үөрэххэ киирэр санаалаах тарбаспыттар.

Оскуолаба оболорго анаан араас курууокутар, секциялар үлэһиниллэр. Тустуу, волейбол, баскетбол, «Үрүн Уолан» секцияларга оболор үөрүүнэн дьарыктаналлар. Маны тэнгэ предметнэй курууокутар, нис, үңкүү, фольклорнай, хоровой курууокутар үлэһиниллэр, мода театра, «Ийини» литературнай түмсүү эмиз бааллар.

Улуус үрдүнэн ытыллар олимпиадаларга, спортивнай күрэхтэһинилэргэ транспорт суох буолан үксүн кэлбөккэ хаалаллар. Арай сүл аайы ытыллар «Стартин» конкурска көхтөөхтүк кытталлар, былырын, быйыл 1 миэстэлэри ылан оболор үөрүүлэрэ сүрдээх.

Улуустаабы оҕо фестивалыгар быйыл 4 миэстэ буолбуттара. Нам 1 №-дээх орто оскуолатын автобуһун уларсан оболор Сотоҕо баран кэлбиттэрэ. Аммосов 100 сылыгар аналаах эстафетаба Көбөкөннөр кэлэ сүлдьабыттар. Онон оболор быйыл сэргэхсийбиттэр.

М. К. Аммосов юбилейы

БАРЫТА ҮЧЧАТ ТУҢУГАР

Үөһэ этиллибитин курдук оскуола уонна ыччат быстыспат сибээстээхтэр. Онтон

Оскуолаба национальнай концепцияны олоххо киллэрингэ элбэх үлэ ытыллар. Оскуола таһыгар саха балабана тутулан үлэтэ бүтэн эрэр, бу балабан саха тылын уонна литературатын учуутала Егоров А. Л. кабинета буолуохтаах, оболор бу предметтэргэ балабанга үөрэннэхтээхтэр. Ииникитин оскуола, нэһилиэк музейа онорор былааннаахтар.

Оскуола материалнай-техничеккэй базата салгык кэнэтиллэр. Сүл аайы коллективка педагогическай уонна техничеккэй кадрдар ахсааннара элбээн иһэр. Оскуола салалтата, педколлектива үөрэтэр-нитэр үлэбэ сана сүүрээнири киллэрэргэ дьулуһар: стандартнайа суох уруоктар, кылаас таһынаабы дьарыктанылар, бөлөхтөрүнэн арахан үлэлэһин, кооперативтары тэрийин ытыллар. Билигин бириэмэбэ, рынок сыһыаннаһылара олоххо киирэллэринэн сибээстээн педколлектив оскуоланы бүтэрээччи нэһилиэк ыччаттара олоххо бэлэмнээх тахсалларыгар сорук туруоран үлэһинир.

оскуоланы бүтэрэн баран нэһилиэккэ үлэһини хаалбыт, атын да сирдэртэн

кэлбит ыччаттары түмэр, сынньатар сиринэн биллэн турар кулууп буолар. Түбэбэ кулууп уонна ыччат эмизыкка сибээстээхтэр. Кулууп директора Сивцева Марта Афанасьевна, кини бу үлэтин таһынан өссө библиотекарынан, телевидение редакторынан, дикторынан үлэһинир. Үччат лидера Илья Сивцев нэһилиэккэ олоһор 72 ыччаты баһылыр-көһүлүүр. Нэһилиэккэ ытыллар туох баар мероприятиелары барытын Марта Афанасьевна уонна ыччаттар биһиргэ сүбэлэһэн, күүстэрин түмэн ытыллар. Онон кинилэр опьттарата атын нэһилиэккэ үтүө холобур буолар кыахтаах.

Кулуупка барыта 6 кини үлэһинир. Кулууп — нэһилиэк дьонго мустаи дуоһуйа сынньанар, иллэн кэми атаарар сирдэрэ буоларын үлэһиттэр чопчу өйдөөн туһааннаах мероприятиелары, кинилэр ытыллар. Ол курдук олунньу ыйтан былааһы ыччаттарга бэйэлэригэр биһир мероприятиелары ытылларын тэрийбиттэр. «Что? Где? Когда?», «Санаабын ырыанан этэбин» дьин гитарнай ырыа конкурса, кыһыны атаары, арендатордар конкурстара, танха кинээтэ курдук мероприятиеларга дьон үөрэ-көтө мустубута. Марта Афанасьевна «биһир дьон аҕыйах дьин былааннамит мероприятиебытын тохтотон кэбисеппит, аҕыйах да дьон муһунун син биһир ытыабыт, оччоҕо дьон кулууп үлэһинир дьин сэһээрэн мустар буолуохтара» дьин бэйэтин опьтыттан үлэлэстэр.

Хас биэчэр аайы өбүгэлэр оонньууларыгар күрэхтэһин, нэдиэлэбэ үстэ волейбол, баскетбол, ол быһыгар теннис буолар. Уолаттар вокальнай ансамбллара тэриллэн дьон биһирэбили ытыта, бастакы ырыаларын Дьахтар күнүгэр кэрэ аҕардарыгар бэлэхтэһиттэрэ. Бу күөстүү оргуйар үлэбэ аппаратура суоҕа олус мөһөҕүдир эбит, синтезаторга, баяннга наһаа наадыабыт дэһэллэр.

Марта Афанасьевна бэйэтин тула ордук уолаттары тарда сатыыр, тоҕо диэтэр уол оҕо ускул-тэскил сүлдьан кыыстааҕар ордук онно-манна, куһаҕан дьаллыка ылларыан сөп. Марта Афанасьевна оболорун кытта бэрээдэк боппуруоһугар

куруук кэпсэтинэр, өйдөтөр-үөрэтэр үлэ ытытар, ол түмүгэр уолаттар бэрээдэктэрэ кэники кэмгэ көнө дьин. Оболор олоххо тардыһылар, актыбынастара үрдээн иһэрин бэлиэтиир, элбэх суруйар, айар талааннаах оболор көстүтэлээбиттэр. Онон сибээстээн кулууп иһигэр айар түмсүү тэрийэри гыналлар.

Марта Афанасьевна биһир сүүн үлэтинэн библиотека буолар. Куруутун библиотеккаба сүлдьар 60-ча аабааччылаах, кини биһир сиргэ бүгэн олобокко ыаллары кэрийэ сүлдьан аабааччыларын ахсаанын элбэтэ сатыыр.

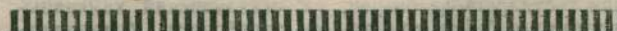
Түбэбэ Дьокуускай уонна Нам телевидениета көстүбэт буолан улуус сонуннарын хаһыаттан эрэ ааһаллар. Ол оннугар бэйэлэрин телевидениелара көрдөрөр буолан арыый сэргэхсийлэр. Операторунан Сивцев Е. Е. үлэһинир. Үрүн Күөл туһунан улахан биэрин оҕорон нэһилиэккэ үлэһиттэр көрдөрбүттэр.

Кулууп эргэ дьин буолан өрөмүөнгэ наадыара ханна барыай. Былырын эбии пристрой туппуттар, өссө эбии кэнэтиэхтэрин баҕараллар.

Марта Афанасьевна эдэр ыччаттарын, үүнэн эрэр көлүөнэтинэн кээн туттан кэспир. Кулуупка худругунан музыкальнай училищени бүтэрэн кэлбит Атласов Савва үлэһинир. Диск-жокей Алексей Попов үгүс сылын ыччаттар сынньаланнарын тэрийсэр. Физкультура учуутала Марианна уонна кэргэни Егор Сивцевтэр нэһилиэккэ бастык спортсменнар. Павел Никонов, Петр Попов, физрук Денис Федоров ааттарын Марта Афанасьевна кээн туттан аатталаата. Костя Федоров СГУ-га үөрэнэр, хогоон суруйар, салайар талааннаах. Республикаба биллэн эрэр эдэр спортсмен, мас тардыһааччы Николай Дьяконов физкультурнай отделениеба үөрэнэр. Тахсан эрэр сулус, ырыаһыт Анюта Федорова аата улууска, республикаба биллэн эрэр.

Онон Түбэбэ ыччаты нитигэ элбэх өрүттээх үлэ ытыллар. Марта Афанасьевна «биһир салайааччы баар буоллабына үлэ түмүктээх буолар, биһиги үлэбит түмүктээх буолла» дьин кэпсээнин түмүктүүр.

В. РЫКУНОВА.

Спорт — олохпут аргыһа

Бэйэбит биһир дойдулаахпыт, күүһүн-кыаһын биллэрбөккэ олорон ааспыт Босоойко Обоньор биһиргэр мас тардыһытыгар абсолютнай чемпионат ытылына. Кыайылааһын Эдуард Григорьев ааттанна уонна сыаналаах биһирс хаһаайына буолла.

Улахан махтабытын олохтоох КП директоругар Дьяконов Гек Дьыновичка (снимокка) уонна Дьяконова Татьяна Семеновнаба биллэрэхпитин баҕарабыт. Нэһилиэккэ спорттивнай сааланы тутуу саҕаланна, түргэнник тутулан үлэбэ киириэ дьин баҕа санаалаахпыт. СГУ студена, маастарга кандидат, Николай Дьяконов өрөбүллэригэр кээн оболору мас тардыһытыгар дьарыктыыр.

Түбэ спортивнай олоһуттан кэспир буоллаахха, ыччаттар ордук волейбол, баскетбол оонньуулар. Чугастаабы дэрэбинэлэри кытары табаарыстыы көрсүһүүлэри онортуубут.

Муус устар ыйы бэйэбит спортивнай ыйынан биллэр-биһит. Соторуаагыта көлүөнэлэринэн мээчккэ күрэхтэһинилэр буолбуттара.

Ииники санаабыт дьин саатар оскуолаба биһир кыра микротаубус көрүллэрэ буоллар улуус түгүбэр олоробут дьэбөккэ күрэхтэһинилэри көтүппөккэ кыттыа этибит.

П. ПОПОВ, Түбэ бөһ.

МАКСИМ, ЭЙИЭХЭ МИН КЭПСИИМ!

ТҮБЭ НЭЙЛИЭГЭ.

Үөрүүбүт Үрдээтэ

Бүгүн Түбэ сиригэр, Кыайы күнэ. Сэринтэ суох дьоллоох олох кэмигэр. Ол кыайыны ажалбыт салаат курдук, кини кырдыгы бу күнгэ туоһулаан, силигин ситэрэн, санаатын толордо. Биһиги дьүөгэбит, үлэбэ-үөрэххэ бастыгмыт, тапталлаах күн-күбэй ийэбит, талааннаах, Улябыт.

Сааскы күн барахсан уһунон, кэрэтин. Туох барыта үөрбүт-көпүт курдук. Тула баар бары сырдаан, кини эрэ санаата кэлэр, күүрэр. Бам ыйын бастагы күннэриттэн биридэстэригэр биһиги нэһилиэкпит икки төгүл үөрдэ-көттө. Үлэһит дьоно үс мэнэ халлаан үрдүк миыдааныгар ыттыбыт курдук санаанна.

Хара үлэһит дьон сыдыааннара, төрөппүт оболоро, кизиник биллибэтэх, чиексэ-бочуокка тиксибэтэх кини Норуоттар Добордоһуулары ордены тутан, үөрүүлээх сурах Энциэли эбэни тилэйэ көттө. Ийэ эрэ сирэйдээх, аба эрэ куттаах төрөтөр төлкөтө, бигинир биһигэ ылбатах уолан наһараата биһиги дьүөгэбитигэр тигистэ.

Уля кыра эрдэбиттэн үлэни-хамнаһы сөбүлээн улаапыта. Икки эдэһиниэ ийэлэригэр (билигин тыыл ветерана В. Д. Барамыгина) ынах ыһыныгар көмөлөһөн хай-баналларын ымсыра истэрэ. Ол сағана: «Ыанньыксыт буолан туһаны ажалан, дьон махталын ылыахха сөп эбит ээ» — диір санаа кыыма сабыллыбыта.

Оскуоланы бүтэрэн, Уля төрөөбүт нэһилиэгэр, колхозка, совхозка, коллективнай предриятиёба ыанньыксыттабыта. Кини сылтан-сыл ахсын үрдүк кирбиини ылан испитэ. Өр сылларга ыччат наставнига, ферма старшайа. Биэс оҕо күн күбэй ийэтэ.

Уолаттара Коля студент, Эдик XI-с, Слава X-с, Айаал VII-с кылааска үөрэнэллэр. Кыралара Тит детсад кини-

тэ. Оҕолоро бары кыахтаах спортсменнар. Уус-уран самодельность активнай кыттааччылары. Олоххо тардыһылыра күүстээх, бадалара мунгура суох. Үлэһит кини оҕото — үлэһит. Григорьевтар оҕолоро кыра эрдэхтэриттэн үлэбэ эриллэн төрөппүттэрин, кырдыбаас эбэлэрин үөрдэллэр.

Ульяна Николаевна иллэг кэмигэр ыллырын-туойарын сөбүлүүр. Убайа, соторутаабыта 50 сааһын бэлиэтээбит А. В. Барамыгинныын ыччат көрүн-нарын көбүлүүр дьонор. Маныаха Уля таптыыр доборун Тинти эбэн кэбис. Айылда айан анаабыт норуот талааннааба Тит Титович кэккэ сылларга сценаттан түспүт пародист, көрдүөстээх кэлсээнныиттэр куттарын тутта сылдыбыта.

Григорьевтар күн күбэй ийэлэрэ Варвара Даниловна тыыл ветерана. Бу күннэргэ көтүөбэр кыната эрэ суох: «Төрөппүт оҕом ситиһилэниитэ — бу ийэ дьоло» — диір аҕыйах тыллаах, сэмэй кини Балбаара.

Биһиги дьүөгэбитин, кини кэргэттэрин бу сүнгэн наһарааданан ис дууһабытыттан эбэрдэлибит. Эн мэдди кырдыбакка, билигин курдук эдэр сылдыаргар, өссө эбэн этэбит, эн ситиһин, биһигини элбэххэ ынчырап эбэрдэһиһтир, угуйар.

Күндү Улябыт, өссө төгүл үрдүк наһараадабынан, Норуоттар Добордоһуулары орденнынан эбэрдэлибит.

П. НИКОНОВА, дьүөгэлэриг уонна билигин үлэлиир оскуола коллективын аатыттан.

Хаартыскаба: Захарова Мария Степановна (хагастан бастагы), Шарина Варвара Саввична, Дьяконова Лидия Федоровна (унаттан бастагы), Готовцева Акулина Николаевна.

Эмээхситтэр барахсаттар...

Нэһилиэк түөрт дьүөгэли кырдыбаастарыттан саамай эдэрдэрэ, «эдэрдэрэ» диэн буолуо дуо, балыстара Лидия Федоровна Дьяконова ветераннар сэбиэттэрин председателин эбэрдэһиһин общественной төрүккэ ологуран толоро сылдыар. Кини ыкса дьүөгэлэриттэн уратыта — отучча сыл оҕо сыдыар үлэлээбит. Үөлэһиттэрэ Мария Степановна Захарова, Варвара Саввична Шарина, Акулина Николаевна Готовцева буоллабына саастарын тухары харыларын күүһүнэн айахтарын интибит, оболорун туруортаабыт, нэһилиэккэ, улууска эрэ буолбакка республикага тийэ аатырбыт-сурабырбыт дьон.

Лидия Федоровна нэһилиэк алта уонтан тахса пенсионердарын иллээн-сағалаан көхтөрүн көтөбөр, уоттарын күөдүтүр. Буолумуна да, уон сэттэ сылы былаһын тухары нэһилиэк сэбиэтин депутатынан үлэлээбит кини дьону түмэр, көбүлүүр опыта, дьобура сыттаба дии. Ол да иһин Түбэ пенсионердара олус көх-

төөхтөр, ханлык бағарар үлэттэн, мероприятиеттан толлубаттар, кыахтара баарынан кыттан иһэллэр. Быыл саас ветераннар улуустаабы сэбиэттэринэн тэриллибит фестивалга кыттан сүргэлэрэ көтөбүллүбүтэ.

Кини дьүөгэлэриттэн Мария Степановна Захарова ыанньыксыттабыта. Тыыл ветерана. Оччотообуга оройонга биридди фуражнай ынахтан үстүү тыһыныча киһлэ үтүү ырга хамсааһын биллэриллибитигэр кирисэн ити биһиги тыһыс кыраайытыгар ыараханлык ситиһиллэр кирбиини ылбыта. Уонча эрэ сыл кэргэниһэн олобуттара. Икки оҕолообуттан тобус сэннээх.

Мария Степановна дьүөгэтэ Акулина Николаевна Готовцева төрдүс кылааһы эрэ бүтэрбитэ уонна кыһалба тирээн, үлэ үөһүгэр түспүтэ. «Саах да курдьэн аспын-тагаспын булунар инибин» диэн үөрэбиттэн уурайбыта. Биэс уонус сыллар ортолоруттан Шарина В. С., Захарова М. С. буолан биригэ үлэлээбиттэрэ. Күүстээх-уохтаах, кыайгыс кинини

Акулина Николаевнаны ферма старшайынан оңорбуттара. Оччолорго кини салайар «Кытыл» ферма коммунистической үлэ ударнигынын үрдүк аатын сүгэр коллектив этэ. Тонгуу-хатыы, сыттыһы-ымыйы ханлык да доруубуйаны айгыратара. Улаханлык ыалдыы эрэ буоллабына үлэттэн босхолонолорго. Ыалдыыбыт дьүөгэлэрин ынахтарын бары үллэстэн үтүөрүөр диэри көрөллөрө-харайаллара. Ити эбин ноборууска буолара.

1966 сыллаахха Варвара Саввичналыын партия кэкситигэр кирибиттэрэ. Онтон ахсынны аам-даам тыһынытыгар борооску бөгөтө өлөн, үлэбэ эппиэтинэстээх, опыттаах дьону Акулинаны уонна Варвараны борооску көрүүтүгэр аҕаабыттара. Күннэри-түннэри хотонтон тахсыбакка ол дьылы икки эрэ борооскуну өлөрөн туораабыттара. Варвара Саввична биір сыл борооскулара ортотунан 300-түү килограммы үктээннэр Норуот хаһаайыстыбатын ситиһилэрин быыстапкатыгар барар чигэстэммитэ. Хаһан да көрбөтөх Сөбүрүү дойдутун, дойду тэбэр сүрүбэ диэн оччолорго ааттанар Москва куораты көрөр дьолломмута.

Варвара Саввична Шарина үтүө үлэтинэн биллэн Саха АССР Верховнай Советын депутатынан талыллан үлэлээбитэ. «Бочуот знага» орденынан наһараадаламмыта.

Эмээхситтэр барахсаттар, үлэбэ буспут-хаппыт дьон буоланнар, билигин да эрчимнээхтэр, көрдөрө-нардара уостубат.

— Үлэлиир-хамсыыр үчүгэй — чиес-бочуот. Билигин оҕолор биһиги курдук үлэлииллэрэ буоллар... — дэһэллэр Түбэ кырдыбаас дьүөгэлиилэрэ.

И. СИВЦЕВ.

СНИМОККА: Дьяконов Гаврил Афанасьевич салайар «Төрүт» бааһынай хаһаайыстыба 1993 сыл күһүн тэриллибитэ. 36 гектар мөчирэн сирдээх, 4,5 гектар бааһыналаах. Барыта 26 ынах сүөһүлээх, биір биэ, биір ат, биэс саһыл, түөрт куруолук, 15 куурусса туталлар.

Гаврил Афанасьевич бухгалтер идэлээх. Райпоба, совхозка үлэлээбитэ. Бородууксуятын нэһилиэнньэбэ сүөгэинэн баттар. 1996 сылга 9,5 тонна үүт ынан бородууксуяба кубулуйан батарыллына.

Гаврил Афанасьевич биғ санаатынан тыа хаһаайыстыбатын производствотын дьобус көрүнгэрэ — бааһынай хаһаайыстыбалара өр сыллаах кредитэ суох өйүнэр кыахтара суох. Ол кредит суотугар техника, переработкалыр тэрил атылаһан көдүүстээхтик туттааха эрэ барыстаахтык үлэни тэрийиэххэ сөп диір.

Харитина Николаевна Дьяконова өң буордаах, күөх Өлүөхүмэбэ күн сырдыгын көрбүтэ. Кыайан үөрэмэккэ начальнай оскуоланы эрэ бүтэрбитэ. Уоттаах сэрини сылларыгар Аба дойдularын көмүскүү барыттары солбуйан үлэ ыарахан дьарамай санныгар сүкпүтэ. Тыылга хаалбыт оҕонньотторго, эмээхситтэргэ бэйэтин саастылаахтарын кытта күүс-көмө буолбута.

Харитина Николаевна Нам улууһугар үйэ аңарын эрэ кыайбат кэм устатыгар, ол иһингэр 40-ча сыл Намнаабы райпоба онтон улуспоба бастаан атыылааччынан оттон кэлин мағаһынын сэбиэдисэйинэн үтүө суобастаахтык үлэлээтэ.

Түбэ нэһилиэгэр мағаһынын сэбиэдисэйинэн үлэлээбит сылларыгар тыа сирин олохтоохторун аһынан-үөлүнэн, промышленнай табаардарынан хааччыны тосту тупсубута. Кини салайар дьобус коллектива тиердиллибит соруудағын өрүү толорор уонна аһара толорор этэ. Харитина Николаевна нэһилиэнньэни хааччыныны тупсарар сылтан баар табаары, ас бородуукталарын тэйэ сылдыан атыылааһыны тэрийбитэ. Кини Нам улууһугар эрэ буолбакка ыаллы улуустарга, Дьобукусай куоракка тэйэн атыылааһыны практикалаабыта. Эргизэн үлэтин

опыттаах специалиһа аты-эргизэн үлэтин тэрийингэ прогрессивнай ньымалары саталлаахтык туһанара. Ол курдук атын мағаһыныны кытта мағаһыныгар баар табаары атаһанара. Табаары кредиткэ атылыыра. Мағаһынын иһингэр атылаһа кэлбиттэр табаары илиилэринэн тутан-хабан, көрөн-истэн ылалларыгар анаан, бэйэни хааччыны отделын тэрийэрэ. Нэһилиэнньэ сакааһынан, кинилэр наадыһыларын учуоттаан табаары тэйиһи ньыматын туһанара. Пайшиктаахтар ортолоругар үлэни былааннаахтык ытара. Пайдаахтар усунуостарын кэмигэр хомуйууну ситиһэрэ.

Х. Н. Дьяконова күһүңгү көмгэ отону, тэһлэйн нэһилиэнньэттэн соботуопкалыыра. Түбэ, Арбын, Көбөкөн нэһилиэк-

Хааччыны эйгэтигэр аһаммыт олох

тэрин олохтоохторуттан ордор тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын соботуопкалыыра уонна переработкалыыра. Ити үлэтэ райпо соботуопкаба былаанын толороругар көмө буолара.

Харитина Николаевна Түбэбэ кыра мағаһынына үлэтин сағалаабыта. Нэһилиэнньэ эбиллигин учуоттаан райпо, «Холбос» респотребсоюз бырабыланыһаларын инигэр 4 атыылааччылаах типовой мағаһыны туттарыны туруорсубута. Билигин Түбэ нэһилиэгэр саңа мағаһынын уонна пекарня үлэлиллэр. Бу объекттар үлэбэ кириилэринэн табаары уонна аһылык бородуукталарын харыһы усулуобуйата биллэрдик тупсубута. Итиннэ мағаһыныга үлэлиир атыылааччылар усулуобуйалара биллэрдик сэргэхсийбитэ. Биллэн турар нэһилиэнньэни аһылык бородуукталарынан, араас табаардарынан хааччыны үрдүк таһымга тахсыбыта.

Харитина Николаевна үлэлээбит сылларыгар бэйэтин идэтигэр үгүс эдэрдэри үөрөппитэ. Кинилэргэ наставниктаабыта. Өр сылларга муспут баай опытын үлэстибитэ. Эдэрдэр талан ылбыт

идэлэрин баһылылларыгар көмөлөспүтэ. Ол да иһин буолуо, билигин Түбэбэ атыылааччыны солбуйууга проблема суох.

Х. Н. Дьяконова өр сыллаах энкилэ суох үлэтинэн, дьонугар-сэргэтигэр истин-иһирэх сыһанынан нэһилиэнньэ, улуспо коллективын уонна оройуон олохтоохторун ортотугар авторитетынан туһанар.

Х. Н. Дьяконова өр сыллаах энкилэ суох үлэтэ Намнаабы райпо, «Холбос» респотребсоюз бырабыланыһатын бочуотунай грамоталарынан, харчынан бириэмийэлэринэн бэлиэтэммитэ. Харитина Николаевна үлэлээбит сылларыгар ас-тагас буорту буолар түгэнирин уонна итэбэстэһини таһарбатаба.

Күн күбэй ийэ кэргэниһэн үгүс оҕону төрөтөн, үөрэтэн-такайан олох кизнэ суолугар таһардылар.

Ф. ПРОТОПОВ, Нам улуспугун профкомун председателэ.

Хаартыскаба: «Потребительской кооперация туһуна» Дьяконова Харитина Николаевна. **В. СЫРОМЯТНИКОВ** устууга.

Бу күннэргэ улууска «Коммунист» хаһыат үс нүмэрэ кэллэ. Ааҕааччылар биллэрэрин наадатыттан туюх туһунан суруйалларын билиһинэрэрим.

«Коммунист» бэс ыйынаабы нүмэригэр Россия интеллигенциятын конгрехыттан «Верните, если не социализм, хотя бы то, что было» дьин конгресс делегата Дмитрий Пухов суруйуота, Николай Николаевич Кокошев 100 сааһын туолуутугар аналлаах, П. И. Ларионов — коммунист, первый генерал юстиции Якутии» дьин 1941 сылтан ССКП чилинэ И. Винокуров ахтыта бэчээтэммиттэр. Эмиэ манна «Комсомольская правда» хаһыаттан А. Гамов «Ельцину пришлось взять небольшую ссуду» дьин матырыйаалы аарыахытын сөп.

Хаһыат от ыйынаабы нүмэригэр «За единство всех патристических сил» дьин Саха республикатын Компартиятын рескомун бастагы секретара А. Н. Алексеев улахан ыстатыйата, «Правда страшнее бомбы» дьин Российскай Федерация Сэбиллэннээх Күүстэрин Верховнай Кылаабынай коман-

„КОММУНИСТ“ ТУГУ КЭПСИИР

(ХАҤЫАТЫ ЫРЫТЫЫ)

дуюшайгар уонна Россия байыаннай сулууспалаахтарыгар Государственной Дума оборонаҕа комитетын сурудабынан Комитет председателэ Л. Я. Рохлин ыгырыта «Советская Россия» хаһыат бу сыл бэс ыйын 27 күнүнээби нүмэригэр ыылан бэчээтэммит. Төрдүс балаһа Степан Тимофеев, Макаров Баншев саҕа хоһооннорун аарыаххыт.

Атырдыах ыйынаабы нүмэригэр «Коммунист» хаһыат «Тайная схватка: Анатолий Чубайс против Бориса Ельцина» дьин «Московский комсомолец» хаһыаттан улахан матырыйаалы бэчээтэбит. Бу нүмэргэ «Благодарные потомки не забудут» дьин РСФСР культурын үтүөлөөх үлэһитэ, экономическай наука кандидата 1943 сылтан Коммунистическай партия чилинэ П. И. Докторов биһиги биһир дойдулаахпыт М. К. Аммо-

сов 100 сааһыгар анаммыт ыстатыйата, Н. Н. Окоемов 100 сааһыгар «Верный сын своего времени» дьин журналист Дмитрий Пухов ахтыылары бааллар.

Хаһыат 4-с балаһатыгар «Аргументы и факты» 1990 сыллаабы нүмэригэр Кремлевская полк урукку командира Ф. Конев «Сталинистиктэн хайдах көмпүттэрий?», «А. Гитлер И. В. Сталин туһунан» дьин ССРС Журналистарын чилинэ, Саха республикатын культурын үтүөлөөх үлэһитэ Н. Колодезников суруктара, Саха республикатын народнай поэта Петр Тобуруокап саҕа хоһоонноро бэчээттэннилэр.

«Коммунист» хаһыат «Президент аһаҕас сурук» дьин саҕа рубрикань аста. Кырдык даҕаны киһи эрэ барыта президент кытта атах тэпсэн олорон кэпсэтэр кыаба суох. Оттон бу ырахан

кэмгэ сааһаны үлэстии, кыһалҕаны быһаартары элбэх быһыылаах. Ол да иһин бу рубрика аннынан үс нүмэргэ Бүлүү улуунун Арыылаах нэһилиэгиттэн 50 ветераннар илин баттаабыт, Бүлүү Хампатытан Аба дойдун сэринтэн II группалаах инбэлиһитэ, үлэ ветерана Д. Г. Павлов, Амма Алтаньтан 80 саастаах кырдыбаас Н. М. Неустроев суруктара бэчээтэммиттэр.

Күндү ааҕааччылар, «Коммунист» хаһыат кырдыгы кэпсири, билиһини ырахан олобу тупсарыыга суолунуһи көрдөөһүнүгэ дьон өйү-санаатын түмүүгэ республика биир биллэр хаһыатынан буолар. Хаһыат сыаната бэрт чэпчэки. Биир нүмэргэ 1000 солк. Бу харчыга билиһин тугу да кыайан ылбаккын, ол онугар «Коммунист» ааҕан билбэтэххин билэҥ, истибэтэххин истэҥ. Хаһыат 50-тэн тахса эрэ экзэмпляр кэллэ. Хаһыаты атылаһыан баалаах улуу музейыттан Никифорова В. П. булуоххутун сөп.

Хаһыаты ааҕарга тизэтин уонна чугас дьонноругутугар аахтарыҥ. **В. НИКИФОРОВА.**

ИҤИРЭХ ТЫЛЛАР

Тапталлаах кэргэммин, аҕабытын, эһэбитин, РСФСР үтүөлөөх учууталын, педучилище директорун **ИВАНОВ Василий Петрович** 55 сааһын туолар үөрүүлээх күнүнэ итинтик-истинтик эбэрдэлиһит. Одолоргор, сиэннэргэр, уоскуйбат сүбүн-амаҕа иһин барҕа махтал тылларын этэбит, баҕа санаа, эрэл хаһан да сүтэн хаалбатыгар уонна тугу барытын туоратар дьулуур, сыра-сылба эстибэттигэр, эдэр ычакка сырдыгы билиһини, кэрэни ахсаабакка бизэр тураргар баҕарабыт, өссө уһундук дьоллоохтук олороггор, доруобай буол.

Бары үтүөнү кытта кэргэниҥ, оболорун, кийинтиҥ, күтүөтүҥ уонна кырачаан сиэннэриҥ.

Реклама • Биллэриилэр • Реклама

Б. дь балаан ыйын I күнүттэн пенсионнай сулууспа департаменын директорун ыйытыһан государственнай оҕо пособиатын пенсионнай управлениеттан ылааччыларга (сөботох ийэлэр, инбэлиһит оҕолоох ийэлэр, үлэлээбэт төрөппүттэр, интээчиллэрин сүтэриһиттэр, опекалаахтар, төрөппүттэрэ ирдэбилгэ сылдыааччылар, байыаннай сулууспа сылдыар кэргэттэрдээхтэр) дьибэҕэ илдьэн биэри тохтолулар.

Үлэлээбэт төрөппүттэргэ оҕо пособиата тус бэйэ сберкнижкатыгар ытыллар. Онтон атыттар үлэлиир тэрилтэлэригэр ылыахтара.

Убаастабыллаах төрөппүттэр! Сберкнижкабыт нүмэрин уонна үлэлиир тэрилтэтиҥиң пособиета секторыгар биллэрэргитиҥер көрдөһөбүт.

Пособие сектора.

Атылыбыт: «Москвич-412» 1974 с., «Жигули» 1979 с., стенка (4 секциялаах, туттулуубут), дьибэ уһаайбата (Нам с. И. Винокуров уул.). Тел. 21-3-43.

Үчүгэй туруктаах УАЗ-3962 (санитарка) 1995 с. оҕоһулуубут, 35000 км барбыт массыынаы «Беларусь» тракторга атасталабыт. Тел. 22-6-77.

Улуустаабы типографияҕа телефоннар нүмэрдэрин саҕа справочниктара атылланар. Сыаната уу харчынан 100 тыһ., перечисление 150 тыһ.

Ставим Вас в известность, что в соответствии с Почтовыми правилами, в случае неполучения Вами посылки в 30-ти дневный срок с момента получения извещения, посылка возвращена отправителю. В связи с этим почтовые отделения связи несут значительные материальные убытки. Согласно статье 393 Гражданского Кодекса Российской Федерации с должников (клиентов, не получивших посылку) в судебном порядке будут взысканы убытки (расходы по возврату посылки), причиненные невыполнением или ненадлежащим исполнением обязательств.

УВАЖАЕМЫЕ ГРАЖДАНЕ с. НАМЦЫ!

Государственная налоговая инспекция по Намскому улусу извещает Вас о том, что первый срок уплаты налога на имущество, налога на землю за 1997 год истекает 15 сентября 1997 года. Граждан, имеющих строения, моторные лодки, земельные участки убедительно просим подойти ГНИ по Намскому улусу для получения извещения и уплаты налога.

На основании приказа № 69 от 28.07.97 г. по Саха (Якутия) банку «Об изменении сети учреждений Сбербанка в Намском улусе» лицевые счета вкладчиков агентств № 5040/022 в с. Арбын и № 5040/025 в с. Тубэ переданы, соответственно в филиалы № 5040/017 в с. Кобыякы и № 5040/04 в с. Хатырык.

Обслуживание вкладчиков названных агентств производится беспрепятственно в любом филиале и отделении.

Үөдэй нэһилигэ дьаһалтата, ветераннарын сэбиэтэ коллективнай предприятия Аба дойдун Улуу сэриитин активнай кыттыылааҕа, үлэ ветерана Нам улуунун бочуоттаах гражданина **ЭВЕРСТОВ Гаврил Иванович** ыараханньк ыалдьан өлбүтүгэр оболоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар дириг кутурбаннарын биллэрэлэр.

Чугас ыалбыт **Марфа уонна Анатолий Марковтарга** таптыыр уоллара **ДИМА** ыалдьан өлбүтүгэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Доктора М. В., Петров М. Е.

Марфа уонна Анатолий Марковтарга таптыыр уоллара **ДИМА** эмискэ ыалдьан өлбүтүгэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Маймаҕа уонна Хатырык маҕаһыннарын коллективтара.

Ытыктыыр саҕаспыт, үлэ, тыл ветерана **СЛЕПЦОВА Анна Никитична** уһун, ыарахан ыарыттан өлбүтүн бары оболоругар, сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Бөтүнтэн, Намтан Необутовтар.

Үөдэй нэһилигэ олохтоох дьаһалтата тыл, үлэ ветерана **КИРИЛЛИН Афанасий Иннокентьевич** ыараханньк ыалдьан өлбүтүгэр кэргэнигэр, оболоругар, бары аймахтарыгар дириг кутурбанын биллэрэр.

ОЙ ДУОРААНА

Мулук-халык эппиэттэр...

Улуус хаһыатын 24.05.97 с. 56 №-гэр «ыйыт — эппиэттибит» дьин рубрикаҕа бэчээтэммит эппиэттэри ааҕан баран, иккис, үһүс боппуруостарга бэриллэбит эппиэттэртэн биир бэйэм астымматым. Хайдах эрэ мулук-халык эппиэттэр дин санаатым, сорохторо өбүргэни-суоһурданы туюнаахтык бэриллэбиттэр. Дьэ холобурга, улууснаб директору Мурунов А. Е. уонна кылаабынай бухгалтер Семенова Н. И. бэйэлэрин тэрилтэлэрин туһунан суруйбуттар. Аныгы бириэмэ ирдэбиллэрин доруобай конкуренцияны үөрэтэн, табаар сыанатын сөптөөх оҕорон, атыыланар хаачыстыбатын тупсаран, нэһилиһиньэбэ туһалаах буоллун дьин тэрилтибит тэрилтэ буолар...

Онон манньк боппуруос турара сөбө суох. Биһиги улууспутугар бу тэрилтэ тэриллэбитин үөрэ ылынаах тустаахпыт... Бастаан 300 мөл. солк. федеральнай кредит харчытын ылан үлэни сардалаабыппыт. Бу эппиэттэртэн ыйытык үөскээн тахсар — манньк боппуруос турара сөбө суох, улууспутугар бу тэрилтэ тэриллэбитин үөрэ ылынаах тустаахпыт — тоҕо суоһурданы туюнаах эппиэт оҕоһулуна. Бэчээт сокуона көндүлүүрүнэн тугу баҕарар ыйыт бобуллубат. Иккисинэн, нэһилиһиньэ үгүс араҕата эһиги тэрилтэбит туһунан толору билэ илик буолан, абаансанан тоҕо үөрүүхтээһиҥ? Аны туран тэрилтэбит тэрилтибит сыалын-соругун туһунан эппиэттэммитин хаһыат 15.07.97 с. 75 №-эр диригтор А. Мурунов нэһилиһиньэбэ тэрилтэтин туһунан билиһиннэрин ыстатыйатыгар суруллубуттун көрдөхкө тус-туһунаннар. Эппиэктитигэр ыйыккытыннан кестөрүнэн — табаар сыанатын сөптөөх оҕорон, атыыланар хаачыстыбатын тупсаран, нэһилиһиньэбэ ту-

һалаах буолууну оҕоруу... — дьин.

Оттон ыстатыйаҕа ыйылланынан сүрүн сыалгыт аһын-үөлүнэн хааччыый — дьин буолбут, сыаналар саамай чэпчэки буолуохтара дьин өйдөбүлү тутатына ылынар уустук — дэммит. Дьэ мань дьон-сэргэ хайдах өйдүүн сөбү? Эһиги сыалгыт ис хоһооно маҕнаһыттан кэлин сыл холобура үлэлэбикти кэннэ тоҕо ылырдыа? Аны ылбыт кредитикти хаһыакка эппиэт кэниһиттэн балтараа ый буолан баран, 2,5 млрд. солк. сууммалаах буолла буолбат дуо?

Дьэ мантан кестөн кэллэ мулук-халык эппиэктит ис хоһооно. Кадрдар да чаастарыгар сорох табаарыстар потребкооперацияҕа үлэлэбит үлэлэрин түмүгэ биллэр эрээри эһигинэн олус эдэрситиллэн суруллубут курдук. Онон кадрь подбораһыҥгытыгар да кыра көтүгүлэр бааллар эбит дьиттээххэ улахан сыһа буолбата буолуо дин саныыбын. Тэрилтэбит үлэтин туһунан билиһиннэрэр ыстатыйаҕа ылбыт дохуоххут, уопсай ороскуоттарыг уонна төлөбүт нулокукту сууммаларын туһунан ыйылыбыттары буоллар олус бэрт буолуо эбит. Эмиэ бу ыстатыйаҕа ыйаргытынан тэрилтэбит кыра буолан олус мобилнайдык үлэлиир кыахтаах... Нэһилиһиньэни барытын аһын-үөлүнэн хааччыарбытын таһынан биһиэхэ сабыылаах тэрилтэлэр бары сыһарылыбыттара — дьин суруллубут. Мин мань эдэр тэрилтэ салайааччыта олус модьу санаалаах эбит дьиххин баҕарабын уонна олоҕо суох суруллубут дьин, тоҕо?

4 атылаааччылаах 3 маҕаһыннаах, биир да буулка килиэби астаабакка олорон — нэһилиһиньэни барытын хааччыыйан олорон курдук өйдөбүллээхтик суруллубут. Итинтэн кестөрүнэн улуусПОҕа хааччыарыгар

нэһилиһиньэ ордуо суох курдук буолбут. Бу эппиэттэргэ түмүккэр ахтыахпын баҕарабын маннькы: нэһилиһиньэбэ биллэринэн 2,5 млрд. солк. бородууктаны булан бизэрэригэр дьин куоракка баар ханнык эрэ фирмага эмиэ 2,5 млрд. солк. сууммалаах кредит бэриллэбит «үһү» дьин буолар. Ити кырдык буоллабына инникитин эһиги тэрилтэбит үлэлиирэ улууска олус ноочооттоох буолуу буолбаат? Соттору кэминэн табылынаабына минипроизводствоҕа үлэлэһэн бастагы бородууксууһаны таһаарыахпытын сөп — дьин суруйар эрээри ханнык бородууксууһаны таһаарыахтыгытын нэһилиһиньэбэ биллэрэртэн тоҕо тутунуугу?

Үһүс боппуруоспар налоговой инспекция начальнига Гуляева И. Н. «коммерческай кистэлэҥинэн» муһурданан саатар арыгы атыылыр коммерческай маҕаһыннар биир тыһынан нулоку төлүүлэрин эбэтэр төлөбөттөрүн туһунан сырдаппыта буоллар нэһилиһиньэ өйдүү эбит. Мин санаабар ити аата нэһилиһиньэ коммерческай маҕаһыннар үлэлэригэр ороспотун дьин быһа быһаарыы буоллаҕа. Дьэ итичэтигэр нэһилиһиньэ кизг араҕатын итиник искусствонно туоратар буоллахпытна, арыгы атыытын хаһан бэрээдэктихитин сөбү?

Ыстатыйам бүтэһигэр саҕа олох ирдэбиллэригэр олобуран улууснаб тэриллэбитин олоччу утарбаппын, эйэлээх конкуренция баар буолуохтаах, ол гынан баран 1996 сылга биһиэхэ кредит бэриллэбэтэбин санаган туран, улуус иһигэр үлэһитлэр кредит инникитин ким төһөнү оҕоруохтаабыттан олобуран өлүү быһытынан түгэтиллэр буоларыгар баҕарабын уонна оннук буолуо дьин эрэнэбин.

Ф. ПРОТОПОПОВ.

Туйгундук үөрэниҥ!

Билин күнүн бырааһынньыга ордук маҕнаһы кылааска киирбит кырачааннарга уонна төрөппүттэригэр долгутуулаах буоллаҕа. Быйылгы үөрэх дьылгыгар Хатырык орто оскуолатын боруогу 22 оҕо атыллаата. Кырачааннары эбэргэ-көбүрэтэргэ, ааҕарга-суруйарга, билин суолугар сирдээччи учууталынан Алена Николаевна Потапова ананна. I кылаас үөрэнээччилэрэ төрөппүттэригэр, үрдүк кылааска үөрэнэр эдьийдэригэр, убайдарыттан сэмэй бэлэх туттулар.

Линейкаҕа эбэрдэ тыллар, этиллиһилэр, музыкальнай нүмэрдэр толорулуунулар. Ол курдук кырдыбаас учууталлар М. Н. Попова, Т. Г. Атласова, оҕо садын сэбиэдиссэй Е. С. Заровняева, Ил сүбэ председателэ Уля Иванова (XI кыл.) о.д.а. уруокка оболору алгыс тыһынан атаардылар. Оттон маҕнаһыгы уруок кылааһыгар үктэнэр алтан чуорааны Аня Сидорова (I кыл.) уонна Илья Ершов (XI кыл.) тыаһатан дыҕкынаттылар.

Үөрүүлээх линейка кэниһиттэн хаартыскаҕа түһүү, киннэбэ уһулуу, үөрүү-көтүү, эбэрдэлэһин... Оттон мин уруокка киирбит оболору сайыһан, оскуолабар үөрэммит кэммин санаан олус долгуйан ылым. 1997-98 үөрэх дьылгыгар үөрэнээччилэр дневниктэригэр элбэх «4», «5» сыана кэчигирэһиэ, учууталларга үрдүк түмүктээх үлэ тахсыа дьин эрэнэбин.

Катя ЭВЕРСТОВА. СГУ студентката.

Редактор оннугар **И. Е. СИВЦЕВ.**

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 21496, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640, Бухгалтерия — 21141. «Нам» телерадиостудия — 21632.

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэбитин, дьибэит аадырыһын чуолкай ыйыҥ. Автор этэрэ мэлдьи хаһыат санаатынын биир буолуохтаах дьин буолбат.

«Энсиэли» — Нам улуунун хаһыата; 678040, Саха Республика, Нам с. Октябрьскай уул., 1. Учредителлэр: Нам улуунун дьаһалтата, «Саха-полиграфиздат» национальнай компания. С. Р. бэчээт уонна маассабай информация көнүлүн көмүскүүр региональнай инспекциятын регистрацияламмыт № Я 0095.

Нам улуунун типографията: 678040, Нам с. Ленскай уул. 85. Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бач. дис. Нэдиэлэбэ үстэ тахсар. Индексэ 54889. Тираһа 1590. Бэчээттэнэ 8.09.97 с. Сахааһын №-рэ 97.